

Datum:
2013-01-21

Dnr:
120/12-
810 (AV)

Er ref:
Ku2012/1365/MFI

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Journalistförbundets yttrande över

Nya villkor för public service (SOU 2012:59)

Det är lätt att instämma i de värden som enligt kommittén ska genomsyra public service-uppdraget: publicistisk självständighet, oberoende och integritet är grundläggande i och för uppdraget. Regelverket måste syfta till och utformas så att programföretagen i största möjliga utsträckning garanteras självständighet och oberoende, i förhållande till staten och i förhållande till kommersiella och andra intressen.

Det har sagts förut men är viktigt att understryka varje gång verksamheten utreds inför en ny tillståndspanad. Tyvärr är utredningens betänkande inte alls övertygande på den punkten – de åtgärder som föreslås går i hög grad ut på begränsningar och ökad kontroll av verksamheten.

Det är ytterst oroande att utredningen lägger förslag om att utöka Granskningsnämndens uppdrag till att också granska programföretagens produktivitet, kostnadseffektivitet och resursförbrukning. Det är inte att värna oberoendet att ge en statlig myndighet i uppgift att ha detaljerade synpunkter på hur programföretagen väljer att arbeta för att fullgöra sitt uppdrag.

Utredningen vill också förstärka ett annat ingrepp i den publicistiska integriteten – förhandsprövningen av nya tjänster. Prövningen är i praktiken ett sätt att ge de kommersiella etermedieföretagen rätt att tillsammans med staten pröva vad public service-företagen får och inte får göra för att utveckla sin verksamhet. Det är också ett stort intrång i oberoendet – ett intrång som bör avvecklas, inte utvecklas.

Även om utredningens förslag till framtida finansiering av verksamheten hade brister, är det anmärkningsvärt – och olyckligt – att den frågan helt lyfts bort från diskussionen. Bristen på besked från Kulturdepartementet om hur ett nytt beslutsunderlag ska utarbetas och när det kan bli klart, skapar stor osäkerhet kring en av de mest centrala framtidsfrågorna för public service. Det är viktigt att den fortsatta processen kring finansieringen genomförs snabbt och att beslut kan fattas i bred politisk enighet.

Journalistförbundet vill härutöver kommentera några andra slutsatser och förslag i utredningen (numrering och rubricering i enlighet med betänkandets olika avsnitt):

4. Programföretagens uppdrag

Tillståndsperioden bör vara minst sex år, gärna längre. En omfattande översyn efter halva tillståndsperioden riskerar att i praktiken halvera den. En sådan översyn måste därför enligt vår uppfattning vara mycket tydligt avgränsad och bör bara omfatta frågan om huruvida finansieringen – uppräkningsdelen av anslagen – är tillräcklig i förhållande till uppdraget och framför allt den faktiska kostnadsutvecklingen.

Den hittillsvarande och nu återigen föreslagna årliga schablonuppräkningsdelen om två procent, är inte rimlig. Det innebär besparings- och rationaliseringskrav som går ut över programutbudet – såväl innehåll som kvalitet – och villkoren både för dem som arbetar i public service-företagen och dem som medverkar i programmen.

Det är inte minst viktigt mot bakgrund av det förslag om fortsatt fördjupning, utveckling och vidgning av kulturuppdraget, som vi tillstyrker.

Vi delar uppfattningen att programföretagen själva bör bestämma om digitalisering och tillgängliggörande av arkivmaterial. Vi konstaterar att för det behövs resurser, även om medel för den skull inte bör öronmärkas för detta.

Även om UR får ett förtydligt uppdrag vad gäller den organiserade folkbildningen, har folkbildning varit och är fortfarande ett angeläget uppdrag även för SR och SVT. Ett för public service så centralt begrepp bör inte ersättas med "allmänt bildande", det vore att tunna ut det och därmed riskera att även denna viktiga verksamhet tunnas ut.

Vi avvisar förslaget om "renodling" av villkoren om beaktande av språkliga och etniska minoriteters intressen. Det är en insnävring av det hittills gällande uppdraget, som SR och SVT har tolkat och utvecklat på ett positivt sätt till att omfatta även nationella minoriteters kultursfär. Möjligheten till överenskommelse programbolagen emellan om ansvarsfördelning, bör finnas kvar, som ett sätt att använda de gemensamma resurserna optimalt. En påtvingad uppbyggnad av separata nyhetsorganisationer för alla minoritetsspråk inom bägge bolagen riskerar att minska det sammanlagda utbudet, snarare än att garantera det.

Vi är skeptiska till den föreslagna ändringen vad gäller spegling av förhållandena i hela landet. Det gäller inte ambitionen att spegla variationen i befolkningen som sådan eller jämställdhets- och mångfaldsperspektivet, men en öppen formulering här kan leda till att det i praktiken blir Granskningsnämnden som får precisera innebörden i ett förändrat uppdrag. Om en sådan förändring ska genomföras, bör det vara programbolagens uppgift att utarbeta relevanta kriterier för såväl kvalitativa som kvantitativa mätningar.

Vi instämmer i att SR och SVT även i fortsättningen ska ha en decentraliserad organisation.

5. Att nå publiken

Vi delar uppfattningen att det är programbolagen själva som ska bedöma var programutbudet, utöver de tillståndspliktiga sändningarna, ska tillgängliggöras och att tillgängliggörande på internet bör ske i öppna lösningar.

Vi har inga invändningar mot ökade krav på omfattning och kvalitet vad gäller tillgänglighetstjänster.

7. Medelstilldelningen till programföretagen

Fleråriga anslagsvillkor, riksdagsbeslut om medelstilldelning för hela perioden när en ny tillståndsperiod inleds, är i princip bra eftersom det ökar såväl public service-bolagens självständighet som möjlighet att förutse vilka ekonomiska resurser som står till förfogande över en längre tid.

Vi anser dock, som påpekats ovan, att en schablonmässig uppräkningsmetod med två procent per år riskerar att kraftigt urholka såväl innehåll som kvalitet i verksamheten. Medelstilldelningen måste i så fall kombineras med en möjlighet att under innevarande period pröva om den är rimlig i förhållande till kostnadsutvecklingen. Den föreslagna avstämningen efter halva tillståndsperioden skulle kunna inriktas på att pröva om medelstilldelningen står i rimlig proportion till kostnadsutvecklingen och verksamhetens behov av oberoende och utveckling.

8. Mångfald i programproduktionen

Vi delar uppfattningen att det är programföretagen själva som ska avgöra omfattningen av och fördelningen mellan intern och extern produktion. Det ska vara publicistiska och journalistiska bedömningar som avgör om en produktion ska göras inom företaget eller läggas ut på en utomstående producent. Det gäller också omfattningen av utomståendes medverkan i den egna programproduktionen. Men programföretagen måste också själva få bestämma om sin egen interna organisation, vi avvisar förslaget om krav på större åtskillnad mellan beställarorganisationerna och producerande enheter inom företagen.

Vid upphandlingar måste programbolagen också kunna ta ansvar för att såväl programinnehåll som produktionsprocess håller public service-standard.

9. Reglering av programföretagens verksamhet

Från en principiell utgångspunkt vore en samlad reglering av bolagens hela verksamhet ändamålsenlig. Den oreglerade verksamheten på webben är dock i så hög grad kopplad till den reglerade i marknätet att vi i praktiken inte ser behov som skulle motivera ytterligare en utredning i syfte att förändra yttrandefrihetsgrundlagen för att åstadkomma detta.

Även om utbudet på webben därmed inte kan granskas på samma sätt som det i marknätet, vore det önskvärt att programföretagen finge tillgodosägga sig vid prövningen om de uppfyllt sina uppdrag. Det borde vara möjligt att utan grundlagsändring formulera villkor i sändningstillståndet så att Granskningsnämnden, vid sin bedömning om uppdraget i visst avseende är uppfyllt, ska ta hänsyn till vad som erbjuds på webben.

Medietisk självreglering är och ska vara just det, inte en fråga för lagstiftaren. Inom mediebranschen utreds just nu förutsättningarna för en eventuell utvidgning av det pressetiska systemet till att även omfatta etermedierna. Utan att spekulera i vad detta arbete kan komma att leda till, anser vi det önskvärt att public service-företagen får möjlighet att under den kommande tillståndsperioden besluta om att föra över delar av sin verksamhet till självreglering.

Förhandsprövningen av ny verksamhet bör, som konstaterats inledningsvis, avskaffas. Webbaserade tjänster kan i enlighet med yttrandefrihetsgrundlagens regler om etableringsfrihet över huvud taget inte villkoras på det sättet. Eftersom prövningen i hög grad innefattar programinnehåll, torde även granskning och tillstånd för eventuell ny verksamhet i marknätet strida mot principerna i YGL.

10. Programföretagens redovisning och oberoende

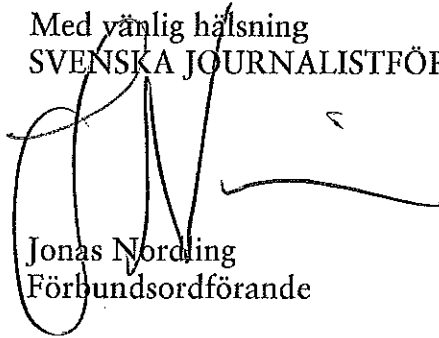
från kommersiella aktörer

Största möjliga öppenhet och insyn ska gälla för programföretagens verksamhet och den ska naturligtvis redovisas på ett sätt som uppfyller det kravet och som möjliggör granskning. Det är dock så stora skillnader mellan radio- och tv-produktion att krav inte bör ställas på en gemensam redovisningsform. Om och i så fall hur delar av redovisningarna kan göras i gemensam form, bör lämnas till programbolagen att avgöra. Därmed bör heller inte ställas krav på uppföljning av detta vid en eventuell halvtidsöversyn.

11. Digitalradio

Vi delar uppfattningen att digitalisering av marknätet innebär så stora fördelar från så många synpunkter – även för de privata radiobolagen – att en sådan övergång från FM till digital radio är i högsta grad motiverad. För det krävs tydliga förutsättningar i form av beslut från regering och riksdag och, för SR, ekonomiska resurser för att leda utvecklingen samt sända fler program och dubbeldistribuera under en begränsad period.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

Jonas Nordling
Förbundsordförande